

1 (223). ЈАНВАР. 1988.

Тәбрик едирик!	5
Журналист вә јенидәнгурма мөвзусу	6
Чохтиражлы гәзет, нечәсән!	15
Етүдләр, етүдләр...	16
Илк журналист тәшкيلاتларында	19
Дивар гәзетләри	21
Мәтбуатымызын тарихиндән	25
Рајон гәзети сәһифәләриндә	28
Мараг дүнјамыз	30
Охучуларымызын јарадычылығы	32

БУ НӨМРӘДӘ	
Н. һачыјев. Инсаны ојатмаг	2
М. Ағәлиоглу. Јүксәк мұкафат	5
Е. Мейрәлијев. Фактла иш әсас шәртдир	6
Сиз гәзетләримизи нечә көрмәк истәрдиниз?	10
Бакынын гонаглары	14
М. Мәммәдов. Вахтында мүдахилә етмәли	15
Ә. һүсејнов. Проблемләримиз чохдур	19
Р. Таһиров. 55 јашлы «Коммунар»	21
Ә. Чәфәров. Биринчи јери тутмушдур	23
Г. Бабајев. «Мұбариз» тәнгид едир	23
Ш. Нәзәров. «Жәнч Литва» Бақыда	24
А. Мәммәдов. «Иршад»ын хүсуси мұхбири	25
Н. Әһмәдов. һарадасан, Мұған шәһәри!	28
Д. Абдуллајева. Телевизија вә есте- тикләшдирмә	30
Сәрраст дејимләр	32
●	
ҮЗ ГАБЫҒЫНДА: биринчи сәһифәдә — Јени ил кәлди. Фотоетүд Ј. Шамиловундур. Дөрдүнчү сәһифәдә — «Јазычы» нәшриј- јаты классик вә шәрг әдәбијјаты шө'бәси нин редактору Нәркиз Бајрамова. Фото Е. Касабовундур.	

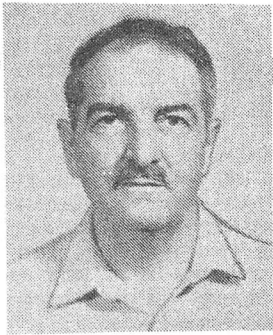
Баш редактор Маил ДӘМИРОВ.

Редаксија һеј'әти: Әһмәд ИСАЈЕВ, Јури ИВАНОВ, Светлана НӘЧӘ-
ФОВА, Вагиф РҮСТӘМОВ, Валид СӘН'АНИ, Мәһәррәм СӘФӘРОВ (мәс'ул
катиб), Сабир НАЧЫЈЕВ, һачы НАЧЫЈЕВ, Огтај ЧӘФӘРОВ, Шамил ШАҺ-
МӘММӘДОВ.

Сиз гәзетләримизи нечә жөрмәк истәрдиниз?

БИЗ БУ СУАЛЛА БИР НЕЧӘ НӘФӘРӘ МҮРАЧИӘТ ЕТМИШИК
ВӘ АЛДЫҒЫМЫЗ ЧАВАБЛАРЫ ОЛДУҒУ КИМИ
ДӘРЧ ЕДИРИК

Бајрам ТАҢИРБӘЈОВ, филология
егмләри доктору, 1958-чи илдән ССРИ
Журналистлар Иттифагының үзү:

—Эн бөјүк килејим мәтбуатымызын дилин-дәндир. Әлли ил бундан габаг гапы гоншумуз Гәдирнисә хала өз «охумуш» күрәкәни һачыага илә өјүнүб дејәрди: «Бизим тәки гара чамаат бирчә дил билирсә, бу залым баласы ики дил билир — бир адам дилини, бир дә гәзет дилини». О вахтлар «гәзет дили» илә «адам дили» арасында бәлкә дә чох бөјүк учурум јох иди. Инди исә, јарым әсрә јахындыр ки, охучусу олдуғум гәзетләримизи әлимә көтүрәндә үрәјим сыхылып.

Нижә!

Биринчиси, ибарәбазлыға көрә. Үзејир һачыбәјовун «О олмасын, бу ол-сун» опереттасында Мәшәди Ибад «гәзетәчи Рза» бәјә ирад тутур: «О гәдәр гәлиз данышырсан ки, билмәк олмур, нә дејирсән. Мәним өзүм «Тарих-Надир» китабыны јарысына гәдәр охумушам, амма сәнин дилини анламырам». Бу күн-кү гәзет дурғунлуғ илләриндән дашлашыб галмыш вә һазырда өз дөјәрини итирмиш үстүөртүлү ибарәләрдән јохасыны гуртармајыбдыр. Ашкарлығ дөв-рүндә һәр шеји ачығ вә ајдын јазмағ јахшыдыр. Гәзетдә јер сөз чејнәјәнләрә јох, сөз дејәнләрә верилмәлидир.

Икинчиси, сөзчүлүгә көрә. Бириси достунун јанына кәлиб дејир: «Сәнин үчүн бир хоруз кәтирмишәм, башыны кәс, түкүнү дид, одда чыгла, гарныны јар, ичини бошалт, ајағыны балтала, јујуб тәмизлә, сал газана, бишир је». Досту севиңир: «Нә јахшы ки, бунлары дедим, јохса түклү-түклү јејәчәјдим». Гә-зетдә јени бир шеј барәсиндә хәбәр вериләндә белә, һәмин хәбәр илләр боју һамынын гулағына сырға олмуш сөз ахыны ичәрисиндә итиб-кедир. Охучу исә бу күн көһнә тәлимат јох, тәзә мә'лумат көзләјир.

Үчүнчүсү, јекнәсәглигә көрә. Гәзетдә јашлы вә чаван, гадын вә киши, фәһ-лә вә кәндли, алим вә јазычы, јә'ни, ејни тәрздә данышмајан адамлар чыхыш едирләр. Лакин бунларын һамысынын јазысы санки бир бојахана күпүнә ба-сылып чыхарылмышдыр. Редаксијанын әмәкдашлары ган-тәр ичиндә бүтүн ја-зылары ваһид гәлибә салырлар ки, бунлар «гәзет дили»ндә олсун.

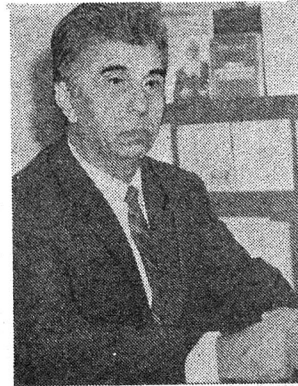
Ғысасы, нә истәрдим! Әввәлә, истәрдим ки, гәзет әчнәби дилдә өлү нама-зы охумасын, дири адама чанлы дилдә үз тутсун. Сонра, истәрдим ки, узун-

чүлүгдан әл чәкиб, бирбаша сөзүнү десин: мус, мус, Мустафа... Нәһәјәт, һәр кәси, мүасир һачыағалары да, индики гәдирнисәләри, дә өзү бачардығы тәрздә чыхыш етмәјә гојсун. Белә оларса, бурада јаздығым сәтирләр, үмидварам, ре-дакторун «гигмәкеш» гәләми алтында доғранылып хурд-хәшил едилмәз.

Гәзет дилини бу бәласы республикамызын бүтүн мәтбуатында, о чүмлә-дән русча чыхан дөврү мәтбуатында дәрин көк салмышдыр. Јенидәнгурманын чарчысы олан мәркәзи гәзетләр артығ рус елини дилиндә јазмаға чалышыр-лар. Бизим «Бакински работчи» исә чансыхычы дөфтерхана дилиндән әл чәкә билмир.

Мәтбуатымызын дили саф олмалыдыр.

Ширмәммәд НҮСЕЙНОВ, С. М. Киров
адына АДУ-нун журналистика факултә-
синин досенти:

—Мәним биринчи арзум вә истәјим одур ки, мәтбуата партија рәһбәрлијини Ленин прин-сипләри, нормалары јенидән бәргәрар едилсин. Партијанын VIII гурултајынын В. И. Ленинни би-лаваситә иштиракы вә рәһбәрлији илә гәбул ет-дији «Партија вә совет мәтбуаты һагғында» гәт-намәдә дејилир: «Партија комитәләри редакси-јалара үмуми сијаси директивләр вә көстәриш-ләр вермәли, бу директивләрин јеринә јетирил-мәсинә нәзарәт етмәлидир; лакин редаксијала-рын һәр чүр күндәлик ишләринә гарышмамалы-дырлар». Мә'лумдур ки, бу партија принципи, узун илләрдир ки, бизим рес-публика мәтбуатында да көзләнилмирди вә бә'зән дә кобудчасына позулурду. «Гадаған едилсин», «ичазә верилмәсин» кими бәднам «принсип» һөкм сүрүрдү. Лакин инди шәраит әсаслы сурәтдә дөјишмиш вә бу чүр иддиалардан әл чәк-мәк вахты чатмышдыр. Сов.ИКП МК-нын Баш катиби М. С. Горбачов јолдашын көчән илин нојабрында Сов.ИКП МК-да кечирилмиш мүшавирәдә мәтбуат һаг-ғында дедији сөzlәр вә фикирләр әмәли сурәтдә јеринә јетирилмәлидир. Гә-зет редаксијаларынын мүстәғиллији, јә'ни сијаси директив вә көстәришләрин јеринә јетирилмәси үғрундакы мүстәғиллији һәр јердә көзләнилмәлидир. Мән-чә, бунсуз мәтбуатын ролуну бу күнүн тәләбләри сәвијәсинә галдырмағ, јени-дәнгурма вә ашкарлығ үғрунда фәәл мүбаризә апармағ мүмкүн дејил.

Икинчи арзум журналистләрин вәтәндашлығ мәс'улијәтинин артырылмасы барәдәдир. Кәлин е'тираф едәк ки, бизим журналист кадрлары арасында дә шәхси мәс'улијәт һиссини, вәтәндашлығ ләјағәтини итирәнләр аз дејил. Үмуми социалист евимизин мә'нәви әхлағи чөһәтдән тәмиз олмасы үчүн сә'ј көстәрән-ләр, чалышанлар ән әввәл өз сыраларынын тәмизлији вә сафлығы гајғысына галмалыдырлар. Аталар јахшы демишләр ки, күчәнин тәмиз олмасы үчүн һәрә өз евинин гаршысыны тәмизләмәлидир. Бу сәһәдә мәнчә көрүлчәк чидди тәд-бирләрә чох бөјүк еһтијач вар.

Мизли дејил ки, редаксијаларда кечирилән аттестасијалар чох вахт фор-мал характер дашыјыр, көңч гүвәләрин, сағлам вә истә'дадлы көңч журналист кадрларынын ирәли чәкилмәсинә хидмәт етмир. Бунсуз исә күтләви информ-а-сија васитәләринә е'тимәд вә инамын артмасына наил олмағ чәтиндир.

Үчүнчү арзум журналист чөсарәти, журналист сәнәткарлығы, үғурлары һаг-ғындадыр. Сон бир нечә илдә өлкәмиздә мәтбуата олан марағ хејли артмыш-дыр. Белә бир факта диггәт јетирәк: кечән ил гәзет вә журналлара абунә олан-ларын сајы әввәлки илә нисбәтән 19 милјон нәфәрдән чох артмышдыр. Бу ас-трономик артымдыр. Нә үчүн! Она көрә ки, мәтбуатда охучуну дүшүндүрән вә

Сабир РҮСТӘМХАНЛЫ, шаир, Республика Ленин комсомолу мұкафаты тауреаты, «Җазычы» нәшријатынын баш редактору:

— XX жүз илә верилән мүхтәлиф адлары јазсаг, бир нечә вәрәгә сығмаз: сүр'әт әсри, елми-техники ингилаблар әсри, космос әсри вә с. Мәнә елә кәлир ки, јашадығымыз жүз или ејни чәсарәт вә һүгүгла «мәтбуат-информасија әсри» дә адландырмаг олар.

Буну өлкәмизин нүмүнәсиндә дә көрмәк мүмкүндүр. Өмрүнү јазы-позу ишинә бағлајан, өз гәләмини-сөзүнү чәмијјәтин хидмәтинә верән һәр бир адам үчүн бу һәгигәти дәрк етмәк чошдуру. Јә'ни инсан һисс едәндә ки, онун бағлы олдуғу сәнәт, көрдүјү иш гижмәтләндирилир, чәмијјәтин инкишафында, дөврүн ичтимаи һавасында мүзјјән рол ојнаја билир — онун үчүн јашамасы вә фәәлијјәти икигәт дәјәрли олур.

Партијамызын вә өлкәмизин јаранмасы вә инкишафында мәтбуат бүтөв бир силаһлы ордунун вә ја ишчи ордусунун көрә билмәјәчәји нәһәнк бир иш көрүб. Сәфәрбәр едән, ингилаба вә галибијјәт жүрүшләринә сәсләјән, јахуд да үмидлә, тәсәлли илә кәләчәјә инандыран, чәтинликләрә дөзмәји өјрәдән сөз — бизим өлкәнин ичтимаи-мә'нәви һәјатында һәмишә хүсуси јер тутуб. Вә дөзрүн хүсусијјәтләриндән асылы олараг бу сөзүн фетишләшдириләрәк әсас мәгсәдләрдән бири, ән башлыча күч һесаб едилдији вә ја үчүзләшиб әввәлки кәсәрини итирдији вахтлар да олуб.

Партијамызын индики ингилаби јенидәнгурма сијасәти — мәһз белә бир вахтда, јә'ни журналист әмәјинин, мәтбуатын «девалвасијаја» уғрадығы, публисист сөзүн кәсәрдән дүшдүјү бир вахтда башланды вә буну е'тираф етмәкдән чәкинмәмәлијик.

Сөздә вә мәтбуатда кедән белә ашынманын, үчүзләшма вә күчүнү итирмә просесинин башлыча сәбәби — сөзлә иш арасындакы үчүрум иди. Бу үчүрүму һамы көрүрдү, лакин көрмәмәзлијә вурурдү. һәјатын сајсыз-һесабсыз чәтин, мүрәккәб суаллары гулаг ардына вурулуру вә нөгсанлар малаланырды.

Дејилән сөзә һеч ким инанмаја-инанмаја һамы әл чалырды вә бүтүн бу сөзләр исә сонра мәтбуатымызы бүрүјүрдү.

Бу мәнзәрә ән ади рајон гәзетиндән тутмуш мәркәзи мәтбуата гәдәр, һәр јердә мүшаһидә едиллирди, охучу ән ади тәсәррүфәт, тикинти хәбәрләриндән башламыш, өлкәнин дахили вә харичи сијасәтинә гәдәр, мүхтәлиф мәрһәләләрдә алдадылырды.

Мәсәлән, әкәр кәнд чәмааты сусузлуғдан јанан бир вахтда республика гәзети јазырса ки, филан кәндә артыг су кәмәри чәкилиб, һәјәтләрдән шырһа-шырла су ахыр, о гәзетин вә о журналистин чәмаат гаршысында нә һөрмәти ола биләр! һалбуки, мәтбуатда белә јаланлар ади һала чеврилмишди. Белә сөз сатғынлығы нүмүнәләри даһа бөјүк миғјаслы мәсәләләрә мүнәсибәтдә дә чош иди.

Јенидәнгурма мәтбуатымызы бу мә'нәви ифласдан гуртарды вә буна көрә дә даһа чош, нечә дәјәрләр, бизим күчәнин бајрамына, дүз сөзүн вә журналист әмәјинин бајрамына чеврилди. Мәнә елә кәлир ки, бу һава, бу овғат, һәгигәтин көзүнә дүз бахмаг мејли горунмалы вә даһа да күчләндирилмәлидир.

Ашкарлығдан горхуја дүшәнләрин ваһимәсинә гаршы партија дөнә-дөнә тәкрар едир ки, бу мәсәләдә керижә чәкилмәк олмаамалыдыр; бизә јарымчыг һәгигәт лагым дејил. Буна көрә дә партија сәнәдләриндә журналистика вә мәтбуатла бағлы кәстәриш вә тәләбләри охујанда биз севинирик.

Е'тираф едәк ки, бу күн мәтбуатын ролуну, дәјәрини, сәмәрәлилијини артырмаг үчүн, өлкәмизин тарихиндә һеч вахт көрүнмәмиш, мисилсиз бир имкан ачылыб вә даһа «Америка кәшф етмәк» һагғында дүшүнмәјә еһтијач галмыр, садәчә олараг партијамызын сон илләрдәки һәрәкәт хәттини, гәрар вә кәстәришләрини һәјата кечирмәк лазимдыр. Тәәссүф ки, чош вахт мәтбуат буну бачармыр. Јә'ни рәсми сәнәдләрдә сон дәрәчә сәрт, чәсарәтлә галдырылан проблемләр мәтбуата кеч вә сөнүк чатыр. Мәтбуат өз авангард ролуну ојнаја билмир.

Бу чәһәтдән, хүсусән бизим Азәрбајчан мәтбуатындан чош наразыыг. Истәрдик ки, мәтбуат бөјүк гуручулуғ ишиндә республика партија тәшкилатына даһа јахындан көмәк кәстәрмәји бачарсын.

Индики шәраит социал-игтисади проблемләрә јанашы мә'нәви сәрвәтләрә, мә'нәвијјәт аләминә мүнәсибәтләри дә дәјишир. Буна көрә дә республика мәтбуатында, хүсусән рус дилли гәзет вә журналларда Азәрбајчан мәдәнијјәти, диллимиз, тарихимиз, гәһрәманлығларымызла бағлы јазыларын сајы артмалы, үмумијјәтлә, бу мәтбуатда Азәрбајчан мәдәнијјәтинә һөрмәт руһу күчләнмәлидир.

Тәәссүф ки, гәзет вә журналларымыз һәлә дә полемикадан гачыр, чәсарәтли сөзүн гаршысында јашыл ишыг јандырмағы бачармыр.

Шүбһәсиз, ән идеал мәтбуат — халғын мә'нәви күчүнү, потенциалыны объектив әкс етирә билән мәтбуатдыр. Јә'ни Азәрбајчан гәзетләрини әлине алан адам бизим бу күнкү елми, әдәби, мәдәни енержимизи, фикир вә информасија сәвијјәмизин учалығыны, халғын үмуми мә'нәви потенциалыны һисс етмәлидир. Тәәссүф ки, бу бахымдан мәтбуатымыз бизи ганә етмир, јә'ни мәтбуат халғын үмуми дүшүнчә сәвијјәсинә чата билмир, онун мә'нәви енержисинин күзкүсүнә, әкс-сәдасына дөнә билмир. Даһа доғрусу, мәтбуатда биз һәјатда олдуғу-муздан балача, күчсүз, мәзмунсуз көрүнүрүк. Кимләрсә олмајан шејләри шиширтмәји бачардығы һалда, биз өз оланымызы, һәгигәтимизи дә дәјәринчә кәстәрә билмирик.

Мәтбуата арзумуз, килејимиз чошдуру. Лакин һамысыны демәк олмуру. Чүнки бу килејин бир һиссәси елә өз үнванымыза чатыр. Јә'ни данышмагданса, әл әлә вериб чалышмалыыг.

Мүрачигәт етдијимиз вә етмәдијимиз һөрмәтли охучуларымыздан чаваб көзләјирик.